

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

Groene ontdekkingstocht

het LNV spel 2009

www.minlnv.nl/onderwijs

Deze brochure is een uitgave van:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Directie Kennis

Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag

Het spel Groene ontdekkingsstocht is op verschillende manieren in het basisonderwijs te gebruiken. We reiken u een viertal mogelijkheden aan.

Op de digitale sleutelhanger staan 52 beelden. Daaromheen zijn verhalen te vertellen, doe-opdrachten uit te voeren, een quiz te spelen (met de hele klas of individueel) of een beeldenspel te doen. Als docent heeft u vast nog andere ideeën.

Ook op de website www.minlnv.nl/onderwijs vindt u deze set beelden met bijbehorende vragen en inspirerende doe-opdrachten uit dit boekje. Het spel is dus rechtstreeks op het computerscherm te spelen.

We wensen u als docent en uw leerlingen veel spelen en leerplezier.

Spelvarianten

1. Vertel een verhaal

Onderbouw: de beelden kunnen aanleiding geven voor een kringgesprek of een verhaal over wat er op de foto staat.

Midden- en bovenbouw: laat één leerling een beeld zien en vraag hem/haar om er iets over te vertellen zonder het woord te noemen. De andere leerlingen moeten raden wat het woord is. Degene die als eerste het goede antwoord geeft, mag een volgend beeld presenteren.

2. Doe-opdrachten

De foto's zijn zo gekozen, dat er vrijwel altijd in de klas of buiten de school iets mee is te doen. De beelden zijn daarmee een inspiratiebron voor 'doen in en met het groen'.

3. Kennisquiz

De quiz kun je spelen in de midden- en bovenbouw. Het spel is klassikaal te spelen, bijvoorbeeld met de leraar als quizmaster. Maar ook in duo's of in kleinere groepjes met een leerling als vragensteller. Degene die de vraag goed beantwoordt, is dan voor de volgende vraag de quizmaster. Ook kunnen kinderen zelfstandig aan de slag met de beelden en vragen.

In het boekje staat bij elk beeld drie vragen. Kies als docent welke vragenreeks voor uw klas geschikt is. De eerste twee vragen zijn gewone vragen. De derde is een opzoekvraag waarvoor kinderen op internet, bijvoorbeeld Kennisnet (www.kennisnet.nl) of Al@din, de vraagbaak van bibliotheek (www.aladin.bibliotheek.nl/jeugd) kunnen raadplegen en antwoord krijgen op hun vragen.

4. Beeldenspel

Een groepje spelers kiest vooraf de kleur vragen: blauw, groen of rood. Het spel begint. Een van de spelers zoekt een beeld uit en stelt de bijbehorende vraag aan de speler links van hem/haar. Deze kan antwoorden of passen. Antwoordt de speler, dan krijgt deze bij het juiste antwoord een punt. Is het antwoord fout, dan gaat er een punt van de score af (wanneer nog geen punten verzameld zijn, blijft de score nul).

Bij een fout antwoord of passen gaat de vraag naar de volgende speler (met de klok mee). Deze mag niet meer passen en speelt voor 'dubbele punten'. Is het antwoord opnieuw fout, dan krijgt de speler één punt aftrek van zijn score. De vraagsteller leest het antwoord voor en krijgt een punt. De beurt gaat nu met de klok mee naar de volgende speler. Wie na het aantal afgesproken ronden de meeste punten heeft, wint het spel.

Gebruiksaanwijzing sleutelhanger

- Opladen batterij: sluit de sleutelhanger aan op een PC.
- Aanzetten: Menu-knop achterzijde even ingedrukt houden.
- Opvolgtijd tussen beelden wijzigen: Menu-knop indrukken, vervolgens met Down-knop naar Display Mode. Dan enter (= Menu indrukken). Bij Auto Slide enter en vervolgens het aantal seconden verhogen.
- Handmatig beelden bekijken: ga via Menu naar Display Mode en vervolgens naar Manual Slide. Je komt uit het menu door naar Exit te gaan en op enter te drukken. Met de knoppen Up en Down ga je verder naar het volgende beeld of terug.
- Instellingen: de instellingen van de Display Mode springen bij het uitzetten terug op hun standaardwaarden en moeten bij elk nieuw spel opnieuw worden ingesteld.
- Beelden te donker of te licht? Contrast aanpassen kan onder Setting. Daarna naar Contrast en daar het niveau instellen. Deze staat standaard ingesteld op 2. Deze instelling wordt wel bewaard bij het uitzetten van de digitale sleutelhanger.
- Uitzetten: Menu-knop indrukken, daarna Power OFF.
- Uploaden nieuwe beeldensets en lessen: www.minlnv.nl/ onderwijs.

1 Parkiet

Hoe zie je dat een parkiet een vogel is?

makkelijk

Is een parkiet een groepsdier of leeft hij het liefst alleen?

moeilijk

Hoeveel eieren leggen parkieten gemiddeld?

opzoeken

Ga eens heel stil op het schoolplein staan en luister goed. Hoor of zie je een vogel? Weet je wat voor vogel het is?

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Een parkiet heeft veren, vleugels en legt eieren. Daarom is een parkiet een vogel. ❷ De parkiet die we in Nederland kennen als huisdier, is een papagaai-achtige en daarom een groepsdier. ❸ Parkieten leggen tussen de drie en zeven eieren per keer.

Antwoorden: ❶ Het belangrijkste ingrediënt is melk en komt dus meestal van een koe. ❷ Een dessert is een moeilijk woord voor nagerecht of toetje. Het dessert is vaak zoet van smaak, maar er bestaan ook hartige nagerechten zoals kaas. ❸ De melk komt van de koe, die gemolken wordt door de boer. Na opslag in de melktank gaat de melk naar de zuivelfabriek. In de fabriek maken ze van de melk onder meer toetjes. Nadat ze zijn ingepakt, gaan de toetjes naar de winkel waar je ze kunt kopen.

2 Toetje

Waar wordt dit toetje van gemaakt?

makkelijk

Wat is een dessert?

moeilijk

Wie hebben aan een toetje gewerkt voordat je je lepel erin kan zetten?

opzoeken

Neem een leeg en schoon yoghurt- of vlapak mee naar school. Maak er je droomhuis van, een auto of een gek beest.

doen! doen! doen!

3 Vliegenzwam

Kun je deze paddenstoel eten?

makkelijk

Wat is een paddenstoel eigenlijk voor een plant?

moeilijk

Hoe komen de witte stippen op de hoed van de vliegenzwam?

opzoeken

Maak een paddenstoel met rood en witte stippen. Neem een wc-rol en wikkel er wit papier om. Een hoedje maak je van rood papier en witte papierpropjes.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Nee, de vliegenzwam is giftig. Een eetbare soort is bijvoorbeeld de champignon, maar er zijn ook giftige paddenstoelen. Pluk dus nooit zomaar een paddenstoel, hij zou wel eens giftig kunnen zijn. ❷ Een paddenstoel is het vruchtlichaam van een zwam of schimmel, die vaak onder de grond groeit. Eigenlijk is de paddenstoel dus een soort vrucht, zoals een appel. ❸ De witte stippen zijn restjes van het omhulsel waarin de paddenstoel 'opgesloten' zat, voordat hij uit de grond kwam. De stippen spoelen bij regenachtig weer van de hoed. De kleur van de hoed is niet altijd rood, soms ook oranje met gele tinten.

Antwoorden: 1 Er zijn er vijf: Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. Het ezelsbruggetje 'TVTAS' helpt je met het onthouden van de namen. Er zijn ook onbewoonde Nederlandse Waddeneilanden. 2 Met het wad of de wadden wordt meestal het waddeengebied bedoeld tussen de vaste kust van Nederland, Duitsland en Denemarken en de Waddeneilanden. Maar een wad is eigenlijk een modder- of zandplaat die twee keer per etmaal overstroomt. 3 In het 'warme' en ondiepe water van de Waddenzee leven veel kleine dieren, die er ook jongen krijgen. De Waddenzee biedt voedsel en rustplaatsen voor vogels en zeezoogdieren, zoals de zeehond.

4 Waddenzee

Op hoeveel Nederlandse Waddeneilanden wonen mensen?

makkelijk

Wat is een wad?

moeilijk

Waarom is de Waddenzee belangrijk voor de natuur? Wat doen vogels hier veel?

opzoeken

Doe met de hele klas alsof je naar een van de Nederlandse Waddeneilanden gaat varen. Speel het spel: Schipper mag ik overvaren (ja of nee?).

doen! doen! doen!

5 Spinnenweb

Maken spinnen webben om zacht te kunnen slapen of om hun prooi in te vangen?

makkelijk

Is een draad van een spinnenweb sterk?

moeilijk

Zijn spinnen gevaarlijk?

opzoeken

Kijk eens goed naar een spinnenweb. Maak er nu zelf een! Neem een kastanje, maak gaatjes en steek daar wat satéprikkers in. Met wat wol kun je nu je eigen web spinnen.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Spinnen maken een web om hun prooi te vangen, zoals vliegen, muggen en vliegende kevertjes. Een spinnenweb is heel licht, maar erg stevig. De draden zijn plakkerig en zijn zo dun dat ze niet worden opgemerkt door vliegende insecten. ❷ Spinrag van sommige spinnensoorten is ontzettend sterk. Je zou het kunnen gebruiken voor zeer lichte kabels voor bijvoorbeeld bruggen of kogelwerende vesten. Wel krimpt spinrag als het nat wordt. Het is nog niet gelukt om spinrag na te maken. ❸ De meeste spinnen zijn niet gevaarlijk. In Nederland komen sowieso geen gevaarlijke spinnen voor. Sommige grote soorten kunnen wel bijten, maar de meeste bijten niet door onze huid heen. Zelfs als dat wel gebeurt is het gif niet sterk. Je ziet hooguit een rood vlekje. En daarbij zijn spinnen hartstikke bang voor ons en lopen ze dus liever weg.

Antwoorden: ❶ In het water natuurlijk: meren, rivieren, sloten en in de zee. Er zijn zoutwater- en zoetwatervissen. ❷ Een (sport)visser. ❸ Vissen halen met hun kieuwen zuurstof uit het water. Dit is ademen voor vissen.

6 Baars

Op de foto zie je een jonge baars. Waar vind je deze vissen?

makkelijk

Hoe heet iemand die vissen vangt?

moeilijk

Hoe ademen vissen?

opzoeken

Een baars is een vis die in Nederland voorkomt. Teken eens een tropische vis in de zee, met zoveel mogelijk kleuren!

doen! doen! doen!

7 Tulp

In welke seizoen van het jaar bloeien tulpen?

makkelijk

Kun je tulpenbollen eten?

moeilijk

Uit welk land komen tulpen oorspronkelijk?

opzoeken

Maak je eigen tulp. Met gekleurd papier, karton, stofjes, plukjes wol...alles mag!

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Tulpen bloeien van april tot juni: in het voorjaar dus.

❷ In de Tweede Wereldoorlog hebben mensen tijdens de hongerwinter (1944/1945) wel tulpenbollen moeten eten, omdat er weinig meer te eten was. Mensen vonden ze niet lekker, maar ze hadden daardoor wel minder honger. ❸ De tulp komt niet uit Nederland en ook niet uit Turkije, maar uit Kazachstan en Sinkiang (Noordwest-China). De naam tulp komt van het Perzische woord 'Tulipan', dat tulband betekent.

Antwoorden: 1 De huismus eet voornamelijk zaden en insecten.

2 De dakbedekker en de boer. Mussen maken graag een nest tussen de dakpannen van (oude) huizen. Ook houden ze van een beetje rommelig boeren erf. Daar vinden ze gemakkelijk voedsel. 3 Het mannetje heeft een grijze kruin en een zwarte bef. Het vrouwtje heeft een gestreepte rug met een effen lichte borst.

8 Huismus

Wat eten mussen?

makkelijk

Wie komt wel eens een nestje mussen tegen als hij aan het werk is?

moeilijk

Hoe herken je het mannetje van de mus?

opzoeken

Iemand die graag binnen blijft, heet ook een huismus. Zitten er in je klas veel huismussen? Ben je zelf ook een huismus of ga je liever naar buiten om te spelen? Ga dus lekker naar buiten.

doen! doen! doen!

9 Landschap

Wat is het gele dat je op de foto ziet?

makkelijk

Hoe heet de lijn tussen het land en de lucht?

moeilijk

Waar zijn wolken van gemaakt?

opzoeken

Ga eens naar buiten en kijk een paar minuten omhoog. Kijk of je in de wolken dieren of voorwerpen ziet. Probeer eens te tekenen wat je daar ziet.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Hier heeft een graan gewas gestaan. Het is dus geoogst.
❷ De aarde en de lucht lijken hier elkaar te raken. We noemen de lijn de horizon en ook wel de kim, de einder of de gezichtseinder. ❸ Wolken zijn gemaakt van zwevende waterdruppeltjes of ijskristalletjes. Het is namelijk heel koud boven in de lucht!

- Antwoorden: ❶ De koe geeft melk nadat ze een kalfje heeft gekregen.
❷ Koeien worden twee keer per dag gemolken: heel vroeg in de ochtend en vroeg in de avond. ❸ De slachter en de slager.

10 Koe

Hoe kan het dat een koe melk geeft?

makkelijk

Hoe laat worden de koeien dagelijks gemolken?

moeilijk

Wie zorgt ervoor dat je rundvlees (koeienvlees) in de winkel kunt kopen?

opzoeken

Organiseer met de klas een koeienloei-wedstrijd. Wie kan er het best een koe nadoen?
Moeeehhh!

doen! doen! doen!

11 Snacks

Noem vier verschillende snacks.

makkelijk

Wat gebeurt er als je veel en vaak snacks eet?

moeilijk

Hoe worden de meeste snacks klaargemaakt?

opzoeken

Maak je eigen gezonde hamburger. Neem een bruin kadetje en doe daar een hamburger, sla, tomaat en een beetje kaas op.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Voorbeelden van snacks zijn: friet, kroket, frikandel, hamburger, hotdog, bami- en nasischijf, kaassoufflé, bitterballen, vlammetjes, kipwings, berenhap, mexicano, maar ook chips en borrelnootjes. ❷ In snacks zitten vaak veel vet en koolhydraten. Je kunt er dik van worden als je te vaak en te veel snacks eet! ❸ Veel snacks worden in hele hete olie gebakken, dat heet ook wel frituren.

Antwoorden: 1 Ja, een vlinder legt eitjes. Meestal op een plant. De rups die uit het eitje komt zit gelijk op zijn eten. Hij houdt wel van een blaadje.
2 Ja, er bestaan ook nachtvlinders. Deze hebben vaak minder felle kleuren dan de dagvlinders. 3 Die planten heten ook wel waardplanten. Het woord 'waard' ken je misschien ook wel als 'baas van de herberg'.

12 Vlinder

Legt een vlinder eieren?

makkelijk

Vliegen vlinders ook 's nachts?

moeilijk

Hoe noemen wij de planten waar de vlinderrupsen van eten?

opzoeken

Teken de verschillende verschijningen van een vlinder. Eerst is hij een pop, dan een rups en als laatste een vlinder.

doen! doen! doen!

13 Heide

Welke dieren lopen er op de heide? Noem er drie.

makkelijk

Wat gebeurt er als je de heide niet onderhoudt?

moeilijk

Bestaat er één soort heideplant of zijn er verschillende soorten?

opzoeken

Teken een huisje op de hei. Zou je er willen wonen?

Antwoorden: ❶ Je kunt er hazen, konijnen, vossen en muizen vinden. Ook reeën en andere herten komen het bos uit om er te grazen. Mensen laten er schapen, paarden en koeien grazen. ❷ Als je niets met de heide doet, verdwijnt het landschap. Er komt eerst gras tussen de heide en later bomen en dan wordt het bos. Schapen, koeien of paarden zorgen ervoor dat de heide blijft. Ze eten het gras op. En de boswachter zorgt ervoor dat de boompjes weg worden gehaald. ❸ Nee, de naam 'heide' is een soort familienaam. Er zijn veel verschillende soorten van zoals de struikhei, kraaihei, rode dophei, lavendelhei, struikhei en ook soorten met gekke namen zoals de aardbeiboom en berendruif. Ook de bosbes en de cranberry zijn familie van de heide.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Vee zoals varkens, kippen, koeien, schapen, geiten, kalkoenen, eenden, ganzen. Soms ook speciaal vee zoals kangoeroes, herten of konijnen. Vaak is er een hond en een kat. Soms heeft een boer ook last van ongedierte zoals muizen en ratten. ❷ De melk komt eerst in een melktrank. Daarna brengt de melkwagen de melk naar de zuivelfabriek, waar het verder verwerkt wordt tot melk in pakken, tot toetjes, slagroom, boter, karnemelk enzovoort. ❸ Aan de veehandelaar of aan de slachter. Soms ook meteen aan een andere boer die de koe graag wil melken.

14 Boer

Welke dieren vind je op een boerderij? Noem er minimaal vijf.

makkelijk

Wat gebeurt er na het melken van de koe met de melk?

moeilijk

Aan wie verkoopt de boer zijn vee?

opzoeken

Doe alsof je een echte boer bent en zaai wortels, radijsjes of sla in de schooltuin.

doen! doen! doen!

15 School

Hoe heet de straat waar je school in staat?

makkelijk

Wie zorgt ervoor dat het op school netjes blijft, bijvoorbeeld op het schoolplein?

moeilijk

Wie bepaalt waar een school gebouwd wordt?

opzoeken

Maak een tekening van hoe jouw ideale schoolplein eruit ziet. Wat moet er allemaal op het plein staan?

doen! doen! doen!

- Antwoorden: 1 Je leraar weet dit of kijk op het straatnaambordje in de straat.
- 2 De leerlingen zelf, samen met de leraren en soms met de conciërge.
- 3 De gemeente bepaalt waar een school mag komen. De gemeente kijkt daarbij of er veel kinderen in die buurt wonen, die naar die school kunnen gaan.

Antwoorden: 1 Bomen worden gekapt om het hout te verkopen of bijvoorbeeld omdat bomen ziek zijn of te dicht op elkaar staan. 2 Het bos wordt onderhouden door bosarbeiders. Samen met de boswachter zorgen zij ervoor dat een transportbedrijf de boomstammen afvoert. 3 De boomstammen worden verkocht als timmerhout (om er planken en meubels van te maken) of als brandhout (voor de open haard).

16 Boomstammen

Waarom worden bomen gekapt?

makkelijk

Wie heeft die boomstammen op de foto daar neergelegd en wie haalt ze weer op?

moeilijk

Wat gebeurt er met de boomstammen?

opzoeken

Kijk of je in de klas houten meubels hebt. Kun je de jaarringen ontdekken?

doen! doen! doen!

17 Windmolen

Wat is een windmolen?

makkelijk

Hoe heet een windmolen die energie maakt?

moeilijk

Wat is een windmolenpark?

opzoeken

Maak je eigen windmolentje. Je hebt daarvoor een stevig, vierkant stuk papier nodig, een speld en een limonaderietje. Vraag aan de juf of meester hoe je hem moet vouwen.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Er zijn verschillende soorten windmolens. Bijvoorbeeld molens die energie maken van wind. Van die energie kan elektriciteit gemaakt worden waarmee je een lamp aandoet of de televisie aanzet. Ook heb je windmolens die graan malen (graanmolen) of water verplaatsen (watermolen en poldermolen). ❷ Dat heet een windturbine. ❸ Een windmolenpark is heel veel windmolens bij elkaar die samen energie opwekken.

Antwoorden: ❶ Ze zitten op de eieren – meestal in een nest – en houden ze zo warm. Door de warmte komen de eieren na een tijdje uit. ❷ De vogel heeft bij het maken van het nest ook afval (plastic zakken) gebruikt. ❸ Een windei.

18 Broeden

Wat doen vogels als ze broeden?

makkelijk

Hoe kun je zien dat dit in de stad is?

moeilijk

Hoe heet het als een ei geen schaal heeft?

opzoeken

Kijk eens goed rond op het schoolplein. Zie je dingen waar een vogel een nest van zou kunnen maken? Wat voor materialen zijn dat? Hang met de klas een nestkasje op.

doen! doen! doen!

19 Sloot

Wat doet de man op de foto?

makkelijk

Voor wie zijn deze sloten erg belangrijk en waarom?

moeilijk

Waarom zijn de sloten vaak zo recht mogelijk?

opzoeken

Knutsel met je klas een sloot. Maak een lange sliert van dozen. Haal de voorkanten weg. Nu kun je de binnenkant verven, zand op de bodem leggen. Plantjes (van karton of papier) in plakken en vissen erin hangen.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Hij springt over de sloot met een stok: slootje springen heet dat. Of fierljeppen: dat is Fries en het betekent letterlijk 'ver over het water springen'. ❷ Sloten zijn belangrijk om de hoogte van het water te regelen. Ze zorgen ervoor dat het land niet te nat of te droog wordt. Hierdoor kan het vee het land op, maar ook de boer met machines. ❸ Rechte sloten zijn gemakkelijker schoon te houden en het water stroomt er gemakkelijker doorheen.

Antwoorden: ❶ In pizzeria's, maar ook in andere Italiaanse en Turkse restaurants. ❷ Meestal van de koe. Soms ook van de waterbuffel als er echte Italiaanse mozzarella op je pizza zit. ❸ Sommigen zeggen uit Italië. Toch is dat niet helemaal zeker. In veel landen rond de Middellandse Zee worden al duizenden jaren ronde 'broden' gebakken die ook als bord gebruikt werden. Daaruit is de pizza ontstaan.

20 Pizza

In welk soort restaurants verkopen ze pizza's?

makkelijk

Van welk dier komt de kaas op de pizza?

moeilijk

Waar komt een pizza vandaan?

opzoeken

Maak de lekkerste pizza die je je kan voorstellen! Maak van karton de bodem. Daarna kun je de pizza 'beleggen'. Doe dit met wat je maar kan bedenken (plaatjes uit tijdschriften, stukjes stof, knikkers...)

doen! doen! doen!

21 Bloeiende berm

Wat is een berm?

makkelijk

Waarom houden boeren niet van onkruid in het weiland?

moeilijk

Sommige planten worden als medicijn gebruikt. Hoe noem je zulke planten?

opzoeken

Droog wilde bloemen (die juf of meester meeneemt) tussen een stapeltje oude kranten, en leg het tussen dikke boeken. Maak van de gedroogde bloemen een mooi schilderij.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Een berm is een stuk grond langs een weg, meestal met gras en wilde bloemen begroeid. ❷ Door onkruid in een weiland heeft het gras voor het vee minder ruimte om te groeien. Ook zijn sommige onkruiden giftig of niet eetbaar voor het vee. ❸ Deze bloemen worden geneeskrachtige kruiden of medicinale kruiden genoemd.

Antwoorden: 1 Een polder is door mensen gemaakt. Het land ligt lager dan het water en daarom heeft een polder vaak dijken. Maar ook wordt water uit de polder gepompt om de waterstand laag te houden. Vroeger gebeurde dat met molens, nu met gemalen. 2 Een meer, een rivier of een zee. 3 Polders werden vroeger aangelegd om meer grond voor de landbouw te hebben. Nu worden in polders ook nieuwe dorpen en steden gebouwd en natuur en recreatiegebieden gemaakt waar je kunt zwemmen, wandelen of sporten.

22 Polder

Wat is een polder?

makkelijk

Wat was er op dezelfde plaats, voordat de polder er was?

moeilijk

Waarom worden polders gemaakt?

opzoeken

Boetseer met je klas van klei een polder met molens, slootjes, boerderijen en koeien in de wei. En beschilder het geheel.

doen! doen! doen!

23 Paard

Op wat voor paard rijdt Sinterklaas?

makkelijk

Waar werden paarden vroeger voor gebruikt in het boerenbedrijf?

moeilijk

Wat is het verschil tussen een paard en een pony?

opzoeken

Ga eens met de klas op bezoek bij een echte hoefsmid, een manege, paardenpension of paardenfokker.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Sinterklaas rijdt op een schimmel. Dit trouwe dier heet Americo. ❷ Voordat de tractor uitgevonden was, werden paarden gebruikt om dingen te trekken. Bijvoorbeeld een ploeg om het land om te ploegen of een kar of koets. ❸ Het verschil tussen een paard en een pony is de lengte. Die meet je op vanaf de schoft (schouder) van het paard. Onder de 1.47 meter is het een pony, daarboven is het een paard. Er zijn ook uitzonderingen: kleine paardjes zoals de IJslander en de fjord.

Antwoorden: 1 Het konijn is een plantenetter en eet dus groenten als andijvie, veldsla, broccoli, venkel, bleekselderij, knolselderij, koolrabi, wortels en nog veel meer. 2 Konijnen zijn groepsdieren die wel veel ruimte nodig hooi of stro eten. 3 Nee, de Romeinen hebben konijnen vanuit Spanje meegenomen naar andere Europese landen. En dus ook naar Nederland.

24 Konijn

Wat eet een konijn allemaal?
Noem vier dingen.

makkelijk

Zie je in de natuur wel eens
een konijn alleen?

moeilijk

Zijn er altijd al konijnen
geweest in Nederland?

opzoeken

Ga naar een kinderboerderij,
neem een worteltje mee voor
de konijnen en vraag of je er
eentje vast mag houden.

doen! doen! doen!

25 Duif

Waarom worden duiven tegenwoordig ook wel 'stadsratten' genoemd?

makkelijk

Waarom kunnen duiven zo goed in de stad overleven?

moeilijk

Hoeveel keer per jaar kunnen duiven een nieuw nestje jongen grootbrengen?

opzoeken

Zing met de klas het liedje 'De duiven op de Dam': Alle duiven op de Dam, sjalalalie, sjalalala. Ja die weten hoe het kwam, sjalalalie, sjalalala. Want ze zaten op jouw schoot, sjalalalie, sjalalala.....

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Ze worden stadsratten genoemd omdat er zoveel van zijn in de stad; omdat ze veel jongen groot kunnen brengen én omdat ze ziektes kunnen overbrengen. ❷ De voorvader van de stadsduif is de rotsduif. Deze woont in de bergen en kan goed in een 'stenen omgeving' overleven. Voor de duif is de stad met zijn gevels en bruggen bijna hetzelfde als de bergen. ❸ Een duif kan maximaal vijf nestjes jongen per jaar grootbrengen.

Antwoorden: ❶ Dit is een boerderij. Meestal woont de boer met zijn gezin in een huis naast de stallen waar het vee staat. Meestal zie je ook nog andere dieren op het erf, zoals katten, honden of kippen. ❷ Er zijn boerderijen voor verschillende dieren (varkens, kippen, melkvee en koeien), maar ook voor verschillende gewassen (groenten, fruit). Ook zijn er boerderijen die biologische producten maken of die ouderen en gehandicapten opvangen (zorgboerderijen). ❸ Dit is een melkveebedrijf, en dus worden hier koeien gehouden.

26 Boerderij

Bekijk de foto. Wie wonen hier?

makkelijk

Wat voor soorten boerderijen ken je?

moeilijk

Welke dieren leven op de boerderij van de foto?

opzoeken

Ga eens met je klas naar een echte boerderij. De juf of meester kan vast wel uitzoeken waar je naartoe kunt.

doen! doen! doen!

27 Boterhamworst

Ken je broodbeleg dat niet zoet is? Noem er drie.

makkelijk

Waarom doe je boterhamworst of een ander beleg op brood?

moeilijk

Van welke dieren wordt vlees voor op brood gemaakt? Noem er drie.

opzoeken

Ruil eens een keer tijdens de pauze je boterhammen met een klasgenootje. Wat heeft hij of zij erop?

doen! doen! doen!

- Antwoorden:**
- 1 Broodbeleg dat niet zoet is, heet hartig. Vleeswaren is hartig broodbeleg, maar ook kaas, ei, salades en sandwichspread. Soms worden ook groenten als tomaat en komkommer als broodbeleg gebruikt.
  - 2 Om brood meer smaak te geven doe je er beleg op. Er kan zoet (hagelslag, jam) of juist hartig (vleeswaar, spread, kaas!) op je boterham.
  - 3 Vleeswaren kunnen gemaakt zijn van runderen, kippen, paarden, kalkoenen of varkens.

Antwoorden: ❶ Eik, populier, berk, esdoorn, kastanje, wilg, linde, lijsterbes, plataan, els, iep, beuk, sierappel. De boom op de foto is een es. ❷ Een boom heeft één houtige stam. Een struik heeft geen duidelijke stam, maar komt met een aantal takken uit de grond. ❸ Als loofbomen in de winter ook bladeren hebben, zouden de bomen uitdrogen en doodgaan. Bladeren verdampen namelijk altijd water. De wortels van de bomen moeten dan de hele winter water opzuigen. Maar dat gaat niet als het vriest. De naalden (opgerolde bladeren) van naaldbomen verdampen bij vorst geen water. Dus kunnen naaldbomen hun naalden houden. Maar er zijn ook naaldbomen die verdamping van water niet kunnen stoppen. Die zijn wel kaal in de winter, zoals de lariks.

28 Loofboom

Noem eens vier verschillende loofbomen

makkelijk

Hoe herken je een boom en hoe weet je dat het geen struik is?

moeilijk

Waarom verliest een loofboom in de winter zijn blad wel en een naaldboom zijn naalden vaak niet?

opzoeken

Verzamel de bladeren van vijf verschillende bomen. Wat voor verschillen zie je tussen de bladeren? Vraag aan de juf of meester hoe je ze kunt drogen.

doen! doen! doen!

29 Landbouwmachine

Wat doet een spuitjesrooimachine?

makkelijk

In welk seizoen worden de meeste gewassen geoogst?

moeilijk

Waarom gebruiken boeren in de landbouw grote machines?

opzoeken

Iedereen in de klas schrijft op hoeveel landbouwmachines hij kan verzinnen. Wat doen die machines? Wie in de klas kent de meeste machines?

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Deze machine zorgt ervoor dat de spuitjes van de plant gehaald (geoogst) worden. Daarna worden ze opgeslagen in een boerenschuur. ❷ De herfst of aan het einde van de zomer. Augustus wordt ook wel de oogstmaand genoemd. ❸ Met grote machines zijn er minder mensen nodig om het werk te doen.

Antwoorden: 1 Oostenrijk, Zwitserland, Italië, Frankrijk, Spanje, Bulgarije, Roemenië, Griekenland, Rusland. 2 Een berg die vuur kan spuwen heet een vulkaan. 3 Nederland is voor het grootste deel een delta: een plek waar rivieren in de zee uitmonden. Ook ligt Nederland niet aan de rand van een continentale plaat.

30 Berg

Noem eens vijf landen in Europa met hoge bergen.

makkelijk

Hoe heet een berg die vuur kan spuwen? Waar dus lava uitkomt?

moeilijk

Waarom zijn er geen echte bergen in Nederland?

opzoeken

Maak van papiermaché een berg, met riviertjes, bomen, sneeuwtoppen en berghutjes.

doen! doen! doen!

31 Schotse hooglander

Wat is een Schotse hooglander? Waar kun je hem tegen het lijf lopen?

makkelijk

Waarom is dit dier in Nederland in de natuur losgelaten?

moeilijk

Kun je schatten hoe zwaar een hooglander ongeveer is? En hoe oud kunnen ze worden?

opzoeken

Doe een ringwerp-wedstrijd met de klas, om de hoorns van een Schotse hooglander. Natuurlijk geen echte hooglander, maar gebruik pilonnen van de gymles.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Het is een runderras dat uit Schotland komt. Je kunt ze in Nederland tegenkomen als je een wandeling maakt in bepaalde natuurgebieden. Ze hebben grote horens en zien er een beetje gevaarlijk uit, maar ze zijn niet agressief. Toch moet je niet te dicht in de buurt komen. ❷ Ze zijn in Nederlands natuurgebieden uitgezet om als natuurlijke grasmaaier natuurterreinen te onderhouden. ❸ Een volwassen stier weegt ongeveer 800 kilo en een koe ongeveer 500 kilo. Schotse hooglanders kunnen ongeveer achttien jaar oud worden. Ze zijn vaak roodbruin, maar er komen ook zwarte, blonde en bruin-zwart gestreepte exemplaren voor.

Antwoorden: 1 Een kas is een gebouw van glas om bloemen, groenten of fruit in te kweken. 2 Bloemen zoals rozen, groenten zoals komkommers, tomaten en paprika's of fruit, bijvoorbeeld aardbeien. 3 Door hommels te laten vliegen in de kas. Die bestuiven de bloemen. Of met de hand, door tegen de bloemetjes aan te tikken.

32 Tomatenkas

Wat is een kas?

makkelijk

Wat groeit er vooral in kassen in Nederland? Geef vier voorbeelden.

moeilijk

Hoe worden tomaten in een kas bestoven?

opzoeken

Bezoek eens een kas. Vraag aan de juf of meester wanneer dit kan, bijvoorbeeld tijdens het 'Kom in de kas' weekend.

doen! doen! doen!

33 Eieren

Bij welk feest zijn eieren heel belangrijk?

makkelijk

Kunnen uit de eieren die je in de supermarkt koopt kuikentjes komen?

moeilijk

Is een kip een zoogdier? Waarom wel of waarom niet?

opzoeken

Neem een gekookt ei of een uitgeblazen ei. Beschilder het als een voetbal, tennisbal lieveheersbeestje, aardbei of iets anders.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Een ei hoort bij Pasen: dan verstoppt de paashaas geschilderde eieren die jij mag gaan zoeken. ❷ Nee, dat kan niet. De eieren in de supermarkt zijn niet bevrucht door een haan. Kuikentjes kunnen alleen uit bevruchte eieren komen. ❸ Een kip is geen zoogdier want kippen leggen eieren. Dieren die eieren leggen zijn vissen, amfibieën (o.a. kikkers), insecten, reptielen (o.a. hagedissen), vogels en heel bijzondere zoogdieren (vogelbekdier en mierenegels).

Antwoorden: 1 Dit is een goudvis. 2 Nee, een goudvis is een zoetwatervis. En de zee is zout! 3 Goudvissen kunnen 15 tot 28 jaar oud worden. Alleen als de goudvis genoeg ruimte heeft, kan hij zo oud en wel 40 centimeter lang worden. Een kleine, ronde kom is dus geen goed onderkomen voor een goudvis (voor geen enkele vis). Het kleine beetje water in de kom wordt snel vies en te warm.

34 Vis

Welke vis is dit?

makkelijk

Komt een goudvis ook in de zee voor?

moeilijk

Hoe oud kan een goudvis worden?

opzoeken

Teken een droomaquarium voor je goudvis. Hoe ziet dat eruit? Wat doe je er allemaal in?

doen! doen! doen!

35 Bloesem met insect

Wat voor dier zie je op de foto?

makkelijk

Hoe heet iemand die bijen houdt?

moeilijk

Waar zorgt een bij voor als hij op zoek is naar nectar om honing van te maken?

opzoeken

Ga eens met je klas op bezoek bij een imker. Hij kan je alles vertellen over het bijenhouden en hoe je honing krijgt.

doen! doen! doen!

Antwoorden: 1 Dit is een bij. Een bij is bruin-geel gestreept en wordt door mensen gehouden omdat ze honing maken. Wespen zijn wild en geel-zwart gestreept. 2 Een bijenhouder of een imker. De imker heeft houten bijenkasten. Hierin maken de bijen honingraten in van bijenwas. De honingraten bestaan uit zeshoekige kamertjes waar ze de honing in stoppen. Als het kamertje vol is, maken ze hem dicht met was. 3 Een bij zorgt voor de bestuiving van planten, waardoor deze zaden en vruchten kunnen vormen, waar nieuwe planten uit kunnen groeien. Tijdens het bestuiven verzamelt een bij nectar, waarvan hij honing maakt.

Antwoorden: 1 Dit is döner kebab en je kunt het kopen in shoarma- en kebabzaken. 2 Döner kebab is een van oorsprong Turks broodbeleg van (kalfs)vlees. Döner betekent 'draait' in het Turks. 3 Als iets 'halal' is, betekent het dat moslims het mogen. Dieren moeten op een bepaalde manier geslacht worden om halal te zijn. Anders mogen moslims het vlees dus niet eten.

36 Vlees snijden

Wat voor vlees wordt hier gesneden. Waar kun je het kopen?

makkelijk

Uit welk land komt dit gerecht?

moeilijk

Wat is 'halal' slachten?

opzoeken

Vraag aan je klasgenootjes of ze wel of geen vlees eten en waarom wel of niet. Zijn er kinderen in de klas die geen varkensvlees eten of juist geen paardenvlees? Waarom doen ze dat?

doen! doen! doen!

37 'Boomvrucht'

Hoe heet deze 'vrucht'?

makkelijk

Wat gebeurt er met kastanjes die op de grond vallen?

moeilijk

Wat zie je als een paardenkastanje in bloei staat?

opzoeken

Maak leuke poppetjes en dieren van kastanjes en luciferstokjes.

Antwoorden: ❶ Dit is een tamme kastanje. Dat zie aan het omhulsel met strekels. De gewone kastanje zit in een omhulsel zonder strekels. De tamme kastanje is eetbaar, de wilde (paarden)kastanje niet. Deze laatste is zelfs giftig. ❷ Kastanjes zijn vruchten van de boom. Als ze op de grond vallen, kan er dus een nieuwe boom uit groeien. ❸ Een paardenkastanje bloeit met roze of witte kaarsen: heel veel kleine bloemetjes die samen een grote bloem vormen.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Een boom kan heel oud worden: honderd tot meer dan duizend jaar. De Chinese boom ginkgo kan meer dan 1000 jaar oud worden. De wilg en populier niet meer dan honderd jaar. In Nederland zijn de twee oudste bomen eiken, beide ongeveer 400 jaar oud. ❷ Deze heet de zomereik, hoewel ook de Amerikaanse eik veel voorkomt. Eiken werden vroeger beschouwd als heilige bomen. ❸ Mensen vinden bomen vaak mooi, en ze maken de lucht schoner!

38 Eikenboom

Hoe oud kan een boom worden?

makkelijk

Hoe heet de eik die in Nederland van nature veel voorkomt?

moeilijk

Waarom zijn bomen in de stad belangrijk?

opzoeken

Zoek in de buurt, bijvoorbeeld in het park, zo'n dikke boom. Bekijk de bast eens goed. Hoe voelt het aan? Probeer je armen eens om de stam te slaan.

doen! doen! doen!

39 Boot

Wat is dit voor soort boot?

makkelijk

Welke vier vissoorten worden in de Noordzee gevangen om te verkopen?

moeilijk

Waarom mag een visser niet onbeperkt vis vangen in de Noordzee?

opzoeken

Maak een kijkdoos van een oude schoendoos. Maak hierin de zee, het strand, een pier, een vuurtoren en een vissersboot. Gebruik karton en gekleurd vloeipapier.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Dit is een vissersboot. Dat kun je zien aan de netten die aan de boot hangen. ❷ Haring, kabeljouw, schol en tong. ❸ Visserijsoorten die meer onbeperkt vis vangen in de Noordzee omdat sommige soorten heel zeldzaam geworden zijn. Met een quotum, een vangstbeperking, is het de bedoeling dat er weer meer van deze vissen komen in de Noordzee.

Antwoorden: ❶ Chips zijn dunne schijfjes aardappel, gebakken of gefrituurd en op smaak gebracht met zout en bijvoorbeeld paprikapoeder. ❷ Een aardappel is gezond, er zit veel vitamine C en koolhydraten in. Chips en patat zijn niet zo gezond omdat ze veel vet bevatten. ❸ Deze worden gemaakt van bakbananen. Dit zijn andere bananen dan die je gewoon eet. Je kunt ze eten als chips, maar ze zitten soms ook in muesli.

40 Chips

Waar worden chips van gemaakt?

makkelijk

Is een aardappel gezond voor je? En zijn chips en patat gezond voor je? Waarom wel of waarom niet?

moeilijk

Waarvan worden bananenchips gemaakt?

opzoeken

Maak zelf chips. Snij aardappelen in dunne schijfjes en bak ze in de oven. Wat zout erover en klaar.

doen! doen! doen!

41 Vetbol

Is de vogel die aan de vetbol hangt een pimpelmees, koolmees of een roodborstje?

makkelijk

Waarom hangen mensen vetbollen op?

moeilijk

Waar komt de pinda oorspronkelijk vandaan?

opzoeken

Als het winter is kun je op het schoolplein vetbolletjes en pindaslingers ophangen. Je kunt deze kopen, maar ook zelf maken. Vraag aan de juf of meester hoe dat moet. Welke vogels komen erop af?

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Het vogeltje heeft een blauw 'helmje' op. Daaraan kun je de pimpelmees herkennen. Ook zijn staart en vleugels zijn blauw en steken prachtig af tegen het geel van zijn onderkant. ❷ Mensen hangen vetbollen en pinda's op in de tuin om vogels in de winter bij te voeren. Want in de winter is het voor vogels moeilijk om genoeg eten te vinden. ❸ De Spanjaarden hebben lang geleden de pinda uit Zuid-Amerika meegenomen en verspreid over de wereld. Pinda's groeien nu in tropische en subtropische gebieden.

Antwoorden: ❶ Tarwe is een graansoort. Er wordt vooral brood van gemaakt, maar tarwe is ook een belangrijk ingrediënt voor koekjes, gebak en spaghetti en macaroni. ❷ In volkorenmeel zitten zemelen, dat zijn voedingsvezels. Voedingsvezel is goed voor je darmen en je bloed. Bij bruinbrood is een deel van de zemelen uit de meel gehaald, bij witbrood zijn alle zemelen eruit gehaald. ❸ Het spreekwoord is: 'Het kaf van het koren scheiden'. Kaf is het omhulsel van graankorrels, dat door machines eraf gehaald wordt.

42 Tarwe

Wat is tarwe en wat wordt er van gemaakt?

makkelijk

Wat is gezonder: volkorenbrood, bruinbrood of witbrood?

moeilijk

Maak het spreekwoord af: 'Het kaf van het...'

opzoeken

Maak broodpoppetjes van brooddeeg. Je hebt in ieder geval bloem, zout en versierspulletjes nodig. Vraag aan de juf of meester hoe het moet.

doen! doen! doen!

43 Brandnetel

Wat zeg je als je deze plant aanraakt?

makkelijk

Welke mooie dieren leggen vaak eitjes op de brandnetel?

moeilijk

Wat kun je allemaal van brandnetels maken? Noem twee dingen.

opzoeken

Pluk met handschoenden aan flink veel brandnetels, tot je een emmer of twee vol hebt. Maak daar brandnetelsoep van samen met de juf of meester.

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Au, natuurlijk! Brandnetels geven een naar branderig gevoel op je huid. Niet krabben, dan wordt het erger. ❷ Vlinders gebruiken brandnetels om hun eitjes op te leggen. ❸ Van brandnetels kun je soep maken en kleding. De plant wordt ook gebruikt als verfstof en als medicijn.

Antwoorden: 1 'Kwaak'. Kikkers kwaken. 2 Een kikkervisje. Uit de eitjes van de kikker (kikkerdril) komen kikkervisjes. Die hebben een staartje, net als vissen. Als een kikkervisje groter wordt, krijgt hij pootjes en verliest hij zijn staart. Het is een kikker geworden. 3 Kikkers hebben longen net als wij. Maar ze kunnen ook een beetje door hun huid ademen. Daardoor kunnen ze op het land én in het water leven.

44 Kikker

Welk geluid maakt een kikker?

makkelijk

Hoe heet een babykikker?

moeilijk

Hoe kan het dat een kikker ook onder water kan ademhalen?

opzoeken

Vertel aan je klasgenootjes een sprookje met een kikker in de hoofdrol.

doen! doen! doen!

45 Groente

Wat zie je hier op de foto? Is dit gezond?

makkelijk

Noem eens twee 'familieleden' van een spruitje.

moeilijk

In welke Europese landen worden vooral spruitjes geteeld?

opzoeken

Bedenk eens een lekker gerecht met spruitjes erin. Wie bedenkt het lekkerste gerecht?

Antwoorden: ❶ Een lekker spruitje! In spruitjes zit veel vitamine C en ze zijn dus best gezond. ❷ Een andere naam voor spruitje is spruitkool. Dus alle soorten kool (bloemkool, rode kool, spitskool, witte kool maar ook broccoli) zijn familieleden. ❸ Spruitjes worden binnen Europa voornamelijk in Nederland, Frankrijk en Engeland geteeld. In Nederland vooral in de provincies Zuid-Holland, Flevoland, Zeeland en Noord-Brabant.

doen! doen! doen!

Antwoorden: 1 Van aardappels kan patat gemaakt worden. 2 Aardappels komen oorspronkelijk uit Zuid-Amerika. Daar groeien ze hoog in de bergen van de Andes. 3 De kleur van de bloemen is verschillend: van wit tot roodpaars.

46 Aardappelen

Wat wordt er vooral veel van aardappels gemaakt? Het zit vaak in een puntzak!

makkelijk

Uit welk werelddeel komt de aardappel oorspronkelijk?

moeilijk

Welke kleur heeft de bloem van een aardappelplant?

opzoeken

Stop eens een aardappel in de grond of in een potje met aarde op het balkon. Wat je zie je na een tijdje gebeuren?

doen! doen! doen!

47 Voetbalveld

Welke plant zie je het meest op het voetbalveld?

makkelijk

Gaat gras dood als je het maait?

moeilijk

Is bamboe ook een grassoort?

opzoeken

Probeer eens op een grasspriet te 'fluiten'. Neem een grassprietje en trek die strak tussen je dichtgevouwen handen. Blazen maar! Wie kan er het hardst mee fluiten?

doen! doen! doen!

Antwoorden: 1 De grasplant. 2 Nee, anders zou gras ook dood gaan door het gegraas van koeien. Door gras regelmatig te maaien, wordt de grasmat voller, waardoor er weinig onkruid tussen kan komen. 3 Ja, bamboe is een soort gras. Bamboe is de belangrijkste voedselbron van de reuzenpanda. Bamboe kan wel 35 meter hoog worden.

Antwoorden: ❶ Nee. Naaldbomen houden hun naalden ook in de winter. Alleen de larix niet. Ook alle loofbomen verliezen hun bladeren in de winter. ❷ Denappels. ❸ Zo'n tuin heet een bomentuin of een arboretum.

48 Denneboom

Is een naaldboom kaal in de winter?

makkelijk

Hoe heten de vruchten van een den en andere naaldbomen?

moeilijk

Hoe heet een tuin waar veel verschillende bomen groeien?

opzoeken

Kijk eens op of bij je schoolplein welke bomen er staan. Neem een bomenboekje mee om uit te zoeken hoe ze heten. Of maak met je mobieltje een foto en zoek op internet uit welke boom dit is.

doen! doen! doen!

49 Mieren

Hoeveel pootjes heeft een mier?

makkelijk

Mieren doen allerlei werk in een kolonie. Kun je enkele 'beroepen' van mieren noemen?

moeilijk

Mieren houden een soort 'koeien'. Wat voor dieren zijn dat en waarom zijn mieren zo dol op hun 'melk'?

opzoeken

Zoek eens tussen de stoeptegels van het schoolplein een ingang van een mierennest. Zie je de mieren er in en uit lopen? Waar zijn ze mee bezig denk je?

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Insecten hebben zes pootjes. Een mier is een insect. Een mier heeft dus ook zes pootjes. ❷ In een mierenkolonie leeft meestal één koningin samen met mannetjes (die snel doodgaan) en werksters. De werksters zijn vrouwjes. Die doen allemaal verschillende dingen. Ze zijn verkenners, verzorgers van de jongen (larven), soldaten, luizenkwekers enzovoort. ❸ Sommige miersoorten houden bladluizen als een soort 'koeien'. De luizen hebben een zoete stof die mieren erg lekker vinden. De bladluizen worden zelfs beschermd door de mieren.

Antwoorden: 1 Een mannetjesgeit heet een bok, soms heeft hij een sik.

2 Op een dropje. Maar niet opeten hoor...! Jech! 3 Schapen en geiten zijn familieleden van elkaar. Toch zijn er verschillen: schapen hebben geen sik en geen geurklieren. Ook zijn de hoorns van de mannetjesschaap (ram) gekromd, en die van mannetjesgeiten veel rechter.

50 Geiten

Hoe heet een mannetjesgeit?

makkelijk

Waar lijkt een geitenpoepje veel op?

moeilijk

Wat is het verschil tussen een geit en een schaaap?

opzoeken

Vraag of je een keer geitenkaas op je brood mag naar school. Hoe ruikt het? Hoe smaakt het? Vind je het lekker?

doen! doen! doen!

51 Klaverweide

Hoeveel blaadjes heeft een gewoon klavertje?

makkelijk

Welke kleur hebben de bloempjes van een klaverplant?

moeilijk

Waarom zaait een boer soms klaver in plaats van gras in zijn weiland?

opzoeken

Ga op het trapveldje op zoek naar een paar klavertjes. Misschien is het je geluksdag en vind je een klavertje vier!

doen! doen! doen!

Antwoorden: ❶ Drie blaadjes. ❷ Klavers heb je in verschillende kleuren: wit, paars, geel en blauw. ❸ Klaver bindt stikstof, iets wat ook in (kunst)mest zit. Klaver is dus een soort natuurlijke mest.

Antwoorden: ❶ Meeuwen leven meestal in de buurt van het water. Dus ook in het binnenland. Ze leven zelfs in de stad. ❷ Meeuwen eten bijna alles. Het zijn een soort vuilnismannen van de natuur. ❸ In Nederland komen de stormmeeuw, de zilvermeeuw, de kokmeeuw en de grote en kleine mantelmeeuw veel voor. Zeldzamer zijn de zwartkopmeeuw, de dweigmeeuwen de drieteenmeeuw. In totaal dus acht soorten meeuwen.

52 Meeuw

Leven meeuwen meestal aan zee of ook in het binnenland?

makkelijk

Wat eten meeuwen?

moeilijk

Hoeveel soorten meeuwen leven er in Nederland?

opzoeken

Probeer het geluid van een meeuw na te doen.

doen! doen! doen!

